

UTREDNING

Mora folkhögskolas kurs Ekologisk odling och hållbar livsföring

Region Dalarna, Kultur och bildning

Utredning Mora folkhögskolas kurs
Ekologisk odling och hållbar livsföring

Rapportförfattare: Ulla Rodeham Örsell, Stefan Ek

Diarienummer: RD21/05873

ISBN: 978-91-987876-9-6

INNEHÅLL

Uppdrag	4
Bakgrund	4
Metod	5
Kursinnehåll	6
Kursens organisation	6
Konsensusbeslut kursråd och morgonsamling	8
Kursens ekonomi	9
Stiftelsen Skattungeskolan	10
Utmaningar gällande stiftelsesamarbetet	11
Hyressättning i Stiftelsens bostäder	12
Platsen för kursen och påverkan på kommunen	13
Deltagare	13
Hållbarhet	14
Kursens starka sidor enligt intervjuer och enkät	16
Kursens svaga sidor enligt intervjuer och enkät	16
Förbättringsförslag från de intervjuade	17
Andra förslag på kursinnehåll eller nya kurser från de intervjuade	18
Utredningar med koppling till utvecklingen i Orsa och Skattungbyn	19
Utredningens förslag för framtida inriktning, innehåll och organisation	20
Sammanfattning av tydliga tendenser utifrån källmaterialet	22
Slutord	24
Bilaga, enkät	25
Bilaga, intervjufrågor	33

Uppdrag

Region Dalarnas Kultur- och bildningsnämnd har den 211201 gett förvaltningschefen i uppdrag att under våren 2022 utreda framtida inriktning, innehåll och organisation för Mora folkhögskolas kurs, Ekologisk odling och hållbar livsföring. Förvaltningschefen har tilldelat Stefan Ek och Ulla Rodeham Örsell, medarbetare i samma förvaltning, detta uppdrag.

Bakgrund

Kursen Ekologisk odling och hållbar livsföring har haft olika namn genom åren och kallas allmänt Skattungekursen. Mora folkhögskolas verksamhet i Skattungbyn började som sommarkurser 1976 och 1977 för att i januari 1978 övergå till en ettårig kurs i resursbevarande försörjning. Kursen är därmed en av Mora folkhögskolas äldsta utbildningar. Kåre Olsson, som fortfarande bor kvar i byn, har haft avgörande betydelse för tillkomsten, liksom dåvarande rektor vid Mora folkhögskola Ingemar Mossberg med folkhögskolans styrelse. C-politikern Birgitta Hambreus var också drivande och tog bland annat emot en grupp från Chalmers tekniska högskola som ville studera lokal utveckling. Tankarna bakom utbildningen har sin grund i miljö- och fredsrörelsen och Kåre Olsson har beskrivit sin vision i boken Att närma sig verkligheten. Nu många år senare har han sammanfattat sina tankar om starten i ett kapitel i antologin Nya folkhögskoleminnen under namnet Möte mellan idé och verklighet. Läsvärt för den som vill förstå tankarna bakom kursen.

Sedan kursen startade har världen förändrats, individualismen är starkare och det har blivit tydligt för alla att jordens resurser är ändliga. Kursen har på detta sätt fått en större dignitet nu 2022. Det kan beroende på ändrade värderingar vara svårare att hålla fast vid folkbildningstanken och framförallt det egna ansvaret för bildningsresan. Med generation Z, ungdomar som är födda ca 1997–2009, ökar behovet att vara tydlig med vad utbildningen leder till. Generationen beskrivs som superdigital, etiskt orienterad med kort tålamod. Två representanter som lyfts fram för generationen är Malala Yousafzai och Greta Thunberg. Med en ökad målstyrning kan perspektivet förskjutas från personlig bildning till ett kunskapspridande med förutbestämda mål.

Kursen har inte förändrats på något genomgripande sätt sedan starten, men några gånger tidigare har man behövt göra ett omtag gällande utbildningen och fått fundera över inriktning, förändringar och justeringar. Exempel på dessa förändringar är att man beslutade om mer individuella odlingslotter, mer kunskap gällande gruppdynamik behövdes, uppfräschning av boendena blev verklighet och en årsplanering infördes. Dessutom har man behövt sätta ner foten gällande alkohol och droger.

I ett sådant förändringsläge befinner sig kursen nu och ambitionen är

att i utredningen belysa många olika frågor så som kursinnehåll, framtida inriktning, organisation, deltagarbostäder, hållbarhetsbegreppet, ekonomi mm. Kursen bär sig inte ekonomiskt och fler konkurrerande utbildningar med liknande inriktning finns att välja på. Under senare år har ansökningarna minskat en del trots stort intresse för odling och hållbarhetsfrågor. Kursens starkaste varumärke tycks vara kopplad till platsen.

Metod

22 intervjuer har genomförts med förutbestämda frågor men fria följdfrågor. Dessutom har fyra intervjuer i lite friare form med representanter för Orsa kommun och Regionfastigheter genomförts. Intervjuerna har kompletterats med en enkätundersökning. Vissa frågor återkommer och ger i intervjun möjlighet till fördjupning. De flesta har svarat på både enkät och intervju, men några har bara besvarat den ena.

Förberedelse och omvärldsbevakning har gjorts i form av inläsning av kursutvärderingar, rapporter och beskrivningar.

I vår enkätundersökning, med alternativen ja, nej, delvis och vet inte, var det vanligaste svaret att våra påståenden delvis stämde. Detta ser vi som en tydlig indikation för en att en översyn behövs. Enkätundersökningen redovisas grafiskt med de vanligaste kommentarerna i bilagan.

Kursinnehåll

Så här beskrivs kursen på folkhögskolans hemsida:

Ekologisk odling och hållbar livsföring är en kurs med fokus på att lära sig praktiska och teoretiska moment kopplade till våra basbehov av mat, kläder, husrum o gemenskap.

Deltagarna får praktiska erfarenheter av att odla en tredjedel av sitt årsbehov av grönsaker, själv sköta vedeldning och kapa och klyva egen ved för en årsförbrukning, mindre reoveringar, matlagning och konservering, olika former av hantverk samt kontinuerlig husskötsel mm. Att under kursåret organisera detta och mycket annat i grupp ger stor övning i samarbete och fördelning av ansvar. Teoretiska pass hålls i anslutning till kursens praktiska innehåll.

Kursen ger praktiska kunskaper i hur man lever mer resursmedvetet, klarar utmaningar som uppkommer då man sköter hus, odlingar, samarbetar i grupp och försöker ställa om sin livsstil till en mer hållbar sådan i solidaritet med naturen och andra människor. Kursdeltagarna har stor delaktighet och ansvar för sin studietid. Varje morgon börjar med ett obligatoriskt morgonmöte. Där informerar vi varandra om bl.a. frånvaro, vad som har hänt och vad som kommer att hända för att kunna planera dagen. En gång i veckan har vi kursråd där kursens nödvändiga beslut fattas. På kursrådet struktureras kursens innehåll och verksamhet samt att schemat fastställs.

Den gemensamma lunchen tillagas av deltagarna själva efter de första fyra veckornas matlagningskurs. (Ingen lunchservering ordnas via skolan). Vi har ingen vaktmästare, bespisning eller städpersonal. Ansvaret för att de nödvändiga sysslorna blir gjorda organiseras av deltagarna gemensamt.

Studerandeföreningen, som drivs av kursdeltagarna, sköter det gemensamma betalningsansvaret för bl.a. material och fröfakturor. Kursen utser två representanter till den stiftelse som äger husen där kursen bedriver sin verksamhet samt har internatboenden. Städning av kurshuset och skötsel av bostadshuset och trädgårdarna ansvarar också deltagarna för.

Skattungbyn arrangerar gemensamt sitt midsommarfirande. Kursens bidrag är att ordna ett café, vilket kräver förberedelser, med bland annat bakning.

Kursens organisation

Kursen bedrivs vid Mora folkhögskolas filial i Skattungbyn som förutom kursen även ger kurserna Trädgård i norr, Timring och Småskalig ekologisk odling (Hansjö).

Det finns ingen filialansvarig men väl en lärare med kursansvar för Ekologisk odling och hållbar livsföring. Rollen som kursansvarig upplevs som oklar och ansvaret är större än kursansvaret vid huvudskolans kurser. Huvuduppgiften är helhetsansvaret, planering och schemaläggning samt att undervisa i den personliga omställningsprocessen till ett hållbarare liv, hållbarhet i ett större perspektiv, gruppdynamik, rekrytering av deltagare, timläraransvar och mycket mer. De sysslor som inte tydligt ligger på någon annan landar hos kursföreståndaren.

Avståndet till ledningen i Mora har främst i svåra situationer upplevts som för långt. Det kan ta tid innan ledningen vet vad som pågår och ger det stöd som behövs. Stödet som funnits har inte heller alltid hjälpt. Vissa år har det socialpedagogiska arbetet varit krävande för lärarna beroende på oharmonisk gruppdynamik med konflikter, psykisk ohälsa och missbruk bland deltagarna. Graden av anpassning till deltagares neuropsykiatriska diagnoser har varierat och kräver tid och kunskap. Pandemin de senaste åren har krävt ständiga anpassningar. Kursen har de senaste åren varit drabbad av interna konflikter i lärarkåren som påverkat samarbetet, lärargärningen och arbetet med stiftelsen och fastighetsunderhållet. Deltagarna har känt av konflikten och den har fördjupats trots insatser. Erfarenhet visar att det är mer krävande att leda en dygnet runt-verksamhet, eftersom mycket händer även på fritid och i de kollektiva boendena.

Lärartätheten är högre än på kurserna i Mora men man har inte servicepersonal på plats på samma sätt som på huvudskolan i Mora. Hantverkskurserna bedrivs integrerat med andra deltagare på huvudskolan i Mora. Det har framkommit att förutom tätare kontakt med ledningen skulle det även behövas möten mellan alla kursens lärare oavsett om de undervisar i Mora eller Skattungbyn för gemensam planering och utvärdering. Hantverkslärarna i Mora önskar att undervisningen skulle ligga i block tidigt på våren så att det inte krockar med de intensiva odlingsperioderna. I samband med den nya tillämpningen av läraravtalet som införs på Regionens folkhögskolor kan man hitta sätt att jämföra arbetsbelastningen mellan lärarna på Skattungsekursen och på Skeriol för att se om nivån är likvärdig.

I vissa av de blandade hantverksgrupperna har det upplevts berikande att blanda deltagarna, medan i andra så har kurserna ändå hållit sig var för sig. Deltagarna från Skattungbyn kan ha stort driv vilket berikar gruppen, åtminstone driv för sina egna projekt, tycker andra. En del av deltagarna skulle hellre ha hantverket i Skattungbyn och slippa tidskrävande och icke hållbara resor till Mora. Grupperna, på Skeriol och filialen, har olika syn på vad man kan tänka sig betala för material, vilket kan vara besvärligt för lärarna. Att en avgift för material tas ut behöver kommuniceras i förväg. En önskan skulle vara att lärare och kursföreståndare på filialen fick handledning gällande det socialpedagogiska arbetet, men också i att leda i den personliga bildningsresan med alla valmöjligheter. Tillgång till kurator önskas och eventuellt skulle man vilja ha en filialansvarig.

Konsensusbeslut kursråd och morgonsamling

Konsensusbeslut definieras för närvarande i kursen som att alla ska kunna leva med beslutet. Tillämpningen kräver en längre och djupare diskussion än majoritetsbeslut. Kursråden och självbestämmandet som följer av dem ses både som en stark och en svag sida. Starka deltagare har en unik möjlighet att forma sitt år. De flesta upplever att diskussionerna som ska leda till konsensusbeslut tar för mycket tid och inte är den bästa metoden, medan andra menar att om detta tas bort blir kursen som alla andra kurser. Tanken är ju att alla ska komma till tals, men vartefter kursen går beskriver många att vissa ger upp och endast de mest tongivande påverkar besluten. Efterhand röstar vissa med fötterna genom att inte komma till morgonsamlingarna och andra möten.

De flesta önskar en tydlighet om vad man kan påverka och vad som är fastställt från början, så att det inte blir skendemokrati. Ramarna för kursdeltagarnas inflytande måste beskrivas före antagning. Det öppna schemat är kreativt och inspirerande för många men ett problem för vissa t.ex. de som har diagnoser som ADHD, autism m.fl. Lärare har också upplevt att planerade lektioner röstats bort, vilket naturligtvis känts som meningslöst arbete.

Kursföreståndarna och lärarna har arbetat aktivt med frågan och gett deltagarna verktyg gällande gruppdynamik och mötesteknik. Vissa deltagare ser detta som mycket nyttiga lärdomar för livet. De deltagare som har hunnit få perspektiv efter avslutad kurs beskriver de positiva saker som mötesvanan och konsensusbesluten medfört. Det har gett personlig utveckling och ökat självkänsla samt säkerhet i sociala sammanhang.

Kursens ekonomi

Sammanfattning

Skattungbyns kurs Ekologisk odling och hållbar livsföring slutade 2021 på ett minusresultat, -1 214 700 kronor.

Intäkter

Intäkterna består i huvudsak av statsbidrag (71%) som man erhåller utifrån antalet deltagarveckor. Antalet DTV utgår i denna beräkning från 2022 års siffror och uppgår till 758. Ersättningsbeloppet är 1630 kr/DTV vilket totalt blir 1 235 540 kr. Utöver detta är en schablonintäkt beräknad för ett eventuellt förstärkningsbidrag på ca 22 000 kr.

Hysesintäkterna baseras på 2021 års utfall och uppgår till 445 629 kr samt övriga intäkter på 64 551 kr.

Kostnader

Kostnaderna består i huvudsak av personalkostnader (73 %) och uppgår till 2 088 790 kronor. Detta motsvarar 3,42 årstjänster, varav timtjänsterna motsvarar ca en halvtid. Siffrorna baseras utifrån prognos för 2022.

Fastighetskostnaderna uppgår sammanlagt till 606 959 kr och baseras på utfall 2021. Av detta motsvarar ca 410 000 kr hyror och resterande delar avser el, fastighetsskötsel, flis/pellets etc.

Övriga kostnader uppgår till 221 720 kr och avser undervisningsmaterial, studiebesök, förbrukningsinventarier, fordonskostnader etc. Dessa siffror baseras utifrån utfall 2021.

Sammantaget kan slutsatsen dras att Skattungbyns kurs ekologisk odling och hållbar livsföring i rådande form inte bär sig rent ekonomiskt. Det ska tilläggas att pandemin bidragit till fler avhopp än vanligt under 2021 och därmed minskade intäkter samt att en del av Mora folkhögskolas overhead-kostnader inte nyttjas av filialen såsom lokalvård och kökspersonal. De ekonomiska resultaten har fått ledningen att fundera över olika lösningar och en tanke som framkommit är att en flytt till Skeriol skulle medföra samordningsvinster.

Skattungbyn

Intäkter	1 702 769 kr
Statsbidrag	1 257 140 kr
Hysesintäkter	445 629 kr
Övriga intäkter	64 551 kr
Kostnader	- 2 917 469 kr
Personalkostnader	- 2 088 790 kr
Fastighetskostnader	- 606 959 kr
Övriga kostnader	- 21 720 kr
Summa	- 1 214 700 kr

Stiftelsen Skattungeskolan

Stiftelsen bildades redan 1979 för att säkerställa deltagarnas boende. Folkhögskolan liksom Orsa kommun tackade nej till att överta de fastigheter som de första kursdeltagarna hade köpt in och byggt, därför bildades stiftelsen Skattungeskolan.

Stiftelsens syfte är enligt stadgarna att verka för att mark, byggnader, redskap och andra materiella resurser ställs till förfogande för en utbildning som är inriktad på resursbevarande försörjning samt att förvalta ägd eller tillhandahållen egendom.

Stiftelsens verksamhet regleras av stiftelselagen och stadgarna. Dessutom har Stiftelsen antagit en arbetsordning samt upprättat en underhållsplan. Den uppdateras löpande och en bedömning görs gällande hur akut ärendet är. Stiftelsen har inga medlemmar, men väl en styrelse som enligt stadgarna ska bestå av minst fem ledamöter. Dessa utses på följande vis: En ledamot ska representera Orsa kommun och utses av kommunstyrelsen. Orsa kommun äger också rätten att utse stiftelsens ordförande. En ledamot ska representera Region Dalarna/Mora folkhögskola och utses av Region Dalarna. Denna har tidigare varit en tjänsteman men är nu en politiker. Dessa två utses för en mandatperiod dvs. fyra år. En ledamot utses av bystämman i Skattungbyn. Två medlemmar är kursdeltagare och utses av Kursrådet. De tre sistnämnda utses på ett år. Styrelsen är självsupplerande dvs. den kan bestämma om ytterligare medlemmar i styrelsen.

Orsa kommun arvoderar sin representant och bidrar med ett revisionsbidrag. Regionen arvoderar sin representant. Skattungbyns representant arvoderas inte för närvarande och för kursdeltagarna är det en del i utbildningen.

Två ytterligare personer deltar i styrelsearbetet. De kan betraktas som nyckelpersoner men ingår inte i stiftelsens styrelse. De har inte rösträtt men rätt att delta i diskussioner och framföra sina åsikter. En lärare som är anställd av folkhögskolan på 35 procent står för kännedomen om fastigheterna. En kamrer har ekonomisk överblick och arbetar med administration och skriver protokoll.

Stiftelsen är inte tvungen att ha en auktoriserad revisor, men man har valt att ha det. Kamrer och revisor arvoderas från Stiftelsens tillgångar. Revisorn utses av Orsa kommun som lämnar ett årligt bidrag till revisorns arbete. Folkhögskolans fastighetsansvarige tar in synpunkter från deltagarrepresentanterna och arbetar fram och presenterar en underhållsplan som underlag till Stiftelsens beslut. Kursföreståndare och bygglärare inbjuds till stiftelsens möten.

Stiftelsens inkomster består av hyresintäkterna för bostäder och kurslokaler. Stiftelsen hyr ut båda delarna till folkhögskolan som i sin tur hyr ut bostäderna till deltagarna på kursen Ekologisk odling och hållbar livsföring. Formellt sett bestämmer stiftelsen hyrorna som folkhögskolan ska betala, men ett visst samarbete med folkhögskolan runt hyressättningen har funnits genom åren.

Tidigare har Stiftelsen hyrt ut bostäderna direkt till deltagarna, men det medförde en del problem. Stiftelsen menar att folkhögskolan är bättre lämpad att hantera t.ex. uteblivna hyror eftersom man har Regionfastigheter och dess regelverk att falla tillbaka på. Folkhögskolan bestämmer hyran ut till deltagarna.

Utmaningar gällande stiftelsesamarbetet

Folkhögskolans ledning önskar en professionell fastighetsförvaltare som har mer kunskap om uthyrning och fastighetsförvaltning med långsiktig planering. På grund av den oklara gränsdragningen och att stiftelsen och skolan i så hög grad lever i symbios uppstår nya situationer som måste lösas, vilket medför merarbete.

Skolan blir ytterst ansvarig för att hyrorna kommer in. Om inte hyresgästerna betalar eller om de flyttar ut i förtid kan en ekonomisk förlust bli fallet. Kursens fastighetsansvarige har utarbetat ett system med differentierade hyreskostnader över året för att inte folkhögskolan ska gå back, men så har ändå skett vissa år. När vissa i ett hus flyttar ut har man föreslagit omflyttningar för att kunna hyra ut ett helt hus till någon annan. Detta för att minska det ekonomiska bortfallet. Detta har inte alltid tagits emot väl och upplevts som en otrygghet för deltagarna.

Gränsdragningslistan som Region Dalarna tagit fram är inte fullt tillämpbar i samarbetet med stiftelsen. Oklarheterna leder till merarbete, konflikter, frustration och ineffektivitet trots goda intentioner.

Kritik gällande kortsiktigt tänkande har framförts från olika håll. Exempelvis gällande att Mora folkhögskolas ledning ville avyttra en av stiftelsens fastigheter innan fler rum färdigställts i andra fastigheter. Färre rum medför färre deltagare och lägre inkomster. Ledningen har varit frustrerade över att man från stiftelsens sida installerat solceller på ett undermåligt tak. I något fall har inte byggarbeten som deltagarna varit involverade i blivit tillfredställande utförda och det är därför av vikt att välja uppgifter utifrån deltagarnas förutsättningar samt ge bra vägledning. Vissa deltagare menar att fel som skulle åtgärdas för länge sedan plötsligt hamnat på deras ansvar att ordna.

Under 2022 uppkom en konflikt gällande en föreslagen hyreshöjning från Stiftelsens sida. Stiftelsen har föreslagit en hyreshöjning trots att de avyttrat en fastighet och folkhögskolans ledning ser höjningen som oskälig och föreslog ett mellanläge mellan stiftelsens och Regionens uträkning om skälig hyra. Det finns förhoppningar att lösningar på frågan ska komma närmare utifrån förslag i denna utredning.

Den fastighetsansvarige lärarens roll blir mycket svår i den turbulenta situation som råder. Med störst kännedom om fastigheterna, blir ansvaret stort att ge rätt information inför stiftelsens beslut. Skolan och stiftelsen är inte alltid på samma linje och detta kan medföra lojalitetskonflikter för den

fastighetsansvarige. Den bristfälliga kommunikationen i lärarkollegiet gör att de andra lärarna inte vet riktigt vad tjänsten ägnas åt och anser att arbetet med deltagarna fått stå tillbaka för arbetet i stiftelsen.

Kursdeltagare känner sig osäkra på hur de ska gå tillväga för att få handledning i fastighetsskötseln och om de ska vända sig till den bygg- eller fastighetsansvarige. Vissa är också rädda att göra fel och det är klart att allt arbete som utförts av deltagare inte blivit perfekt. Det är av vikt att kursdeltagarna får uppgifter utifrån kunskap samt att de får introduktion och handledning. Denna problematik har också att göra med det delade ansvaret mellan bygg och fastighetsunderhåll. Sedan bygg- och fastighetsansvaret splittrades på två personer har byggläraren inte längre direktkontakt med stiftelsen vilket försvårat dennes roll. Bygglärarens upplevelse är att kraven på redovisning av kostnader på detaljnivå varit orimliga. Med tanke på att folkhögskolans lärare med fastighetsansvar snart går i pension behöver man anställa en ny person, klargöra rollen eller finna en ny väg för fastighetsunderhållet.

Deltagarna har också hamnat i en situation där de fått framföra övriga lärares åsikter i stiftelsen. Ett förslag från flera deltagare är att även en lärare skulle ingå i stiftelsen. Enligt regelverket skulle det vara möjligt att besluta om en medlem till i styrelsen.

Deltagarna har ifrågasatt om de har något inflytande i stiftelsen eftersom en rutin för överlämnandet från tidigare år inte funnits och när de som justerare inte fått igenom föreslagna ändringar i protokollet. Vissa år har styrelsens arbete upplevts som toppstyrt. I nuläget verkar deltagarnas styrelsearbete mer fruktbart och deltagarna ser möjligheterna som samarbetet med stiftelsen ger kursen t.ex. möjligheten att bygga hönsbushus, bastu eller skogsträdgård.

Man har på senare tid försökt att tillämpa en gränsdragningslista mellan hyresvärd och hyresgäst som finns inom Regionens andra verksamheter men den är inte helt tillämpbar på denna komplexa situation.

Hyressättning i Stiftelsens bostäder

Det finns oklarheter kring hur hyrorna sätts och vilka åtaganden man har som deltagare. Stiftelsen sätter hyran gentemot folkhögskolan och folkhögskolan gentemot deltagarna. Deltagarna är nöjda med den mycket låga hyresnivån och menar att den gör att alla har möjlighet att gå kursen. De flesta menar att de skulle klara och acceptera en hyreshöjning på 200 till 400 kronor men inte marknadsmässiga hyror. Standarden accepteras och anses av vissa som för lyxig och av andra som lite spartansk i vissa hänseenden. Hyran varierar över året så att inte folkhögskolan ska gå med förlust när vissa väljer att flytta ut på sommaren eller när de hittat bostad i byn.

Platsen för kursen och påverkan på kommunen

Platsen benämns av många som unik och dessutom magiskt vacker. Kursen heter i folkmun Skattungekursen och byn är en stor del av attraktionskraften som gör att man söker sig till kursen. Kursen andas och lever med byn och kursen har satt Skattungbyn på kartan även utanför landets gränser.

Skattungbyn är en oskiftad by som inbjuder till bygemenskap och många känner att byns existens bygger på kursen. Utan kursen skulle det troligen varit en avfolkningsbygd med en annan form på befolkningspyramiden. För närvarande är det babyboom i byn. Skola, affär, bensinstation, bytesaffär, bilpool existerar tack vare inflyttningen och kunskapen om hur man kan driva verksamheterna. Det är vanligt att ca 5 personer blir kvar åtminstone ett år efter kursens slut. Cirka en tredjedel av byns innevånare tros vara tidigare kursdeltagare eller anhöriga till dem.

De stora höjdskillnaderna gör att byn är berikad med flera växtzoner samtidigt, vilket är intressant när det kommer till att lära ut odlingskunskaper. Byn och hela Orsa kommun har ett rikt kulturliv och det är ofta bybor som arrangerar och deltar i kommunens kulturliv, festivaler osv. Hela byn är en erfarenhetsbank som man kan luta sig mot och alla goda exempel inspirerar. Det finns en tradition med självförvaltning som gör det lätt för kommunen att hitta vägar in i byn för samverkan.

Ingen vet exakt hur stor påverkan inflyttningen haft på kommunens kompetensförsörjning men kommunen har ett ordentligt söktryck när de annonserar ut tjänster. Bland dem som går kursen finns många akademiker. Lärare, sjuksköterskor, socionomer med flera har rekryterats till kommunen, liksom kursare som bemannar hemtjänsten och servicesektorn. Egna företag startas och bidrar till en positiv utveckling. Kommunen har heller inget problem att få politiskt engagemang. Kursarna och det ”gamla Skattungbyn” har växt ihop, men vissa motsättningar finns också som avspeglas i att det kan pratas om morötter eller ”grönisar” i grundskolan samt oenigheter om vattenavgifter och hus på hjul.

Deltagare

Förr kallades de kanske ”grönavågare” men nu är hela samhället mer intresserat av hållbarhet, vilket ger en bredare rekrytering. Deltagarna vill lära sig odla, bli mer självförsörjande och göra en omställning i livet samt bli mer oberoende av det utomstående systemet. De som söker sig till kursen är oftast i åldern 20–30 år och kommer oftast från storstäder. Genom intervjuer och samtal märks att deltagarna har starka ideal. Vissa kan ha kommit till en brytpunkt i livet medan andra inte riktigt vet vad de gett sig in på. Att lämna ekorrhjulet och inte längre försöka att köpa sig lycka är värt ett försök.

Förr hade många erfarenhet från arbetslivet och ville ha en paus från det, men den gruppen är mindre nu. Numera har fler en annan utbildning bakom

sig, ofta akademisk, men är mer ovana vid praktiskt arbete och hantverk. För somliga är detta en chans till en ny inriktning i livet, men andra har inte riktigt haft kraften att orka med vad som krävs på utbildningen och för en verklig omställning mot självförsörjning. Orsaken kan vara ohälsa eller annan problematik. Den psykiska ohälsan, liksom droganvändningen i samhället har ökat under senare år och det märks även på denna utbildning. De som känt att de inte passar in i samhället hittar en trygg plats i Skattungbyn, där de får vara som de är. Kursen blir ofta en personlig resa där man söker och finner sin identitet och plats. Många är oroade över världens tillstånd och en del vill arbeta politiskt, medan andra tror mer på direkt handling. Andelen kvinnor och män är oftast jämnt fördelad men några år i början på 2000-talet var det övervägande andel kvinnor. Det finns ingen kulturell mångfald att tala om. Att vidga rekryteringen till nya grupper är önskvärt.

Hållbarhet

Inledningstexten till Region Dalarnas hållbarhetsprogram:

Hållbarhetsprogrammet är färdplanen för Region Dalarnas omställning till en hållbar organisation. Programmet är vägledande för Region Dalarnas samtliga verksamheter och integrerat i ordinarie styrning och ledning. Hållbarhetsprogrammets mål bildar utgångspunkt för Region Dalarnas nämnder att formulera konkreta mål för respektive verksamhet.

Med hållbar utveckling menas att tillgodose alla människors behov och mänskliga rättigheter idag utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina. Kommuner och regioner har en stor del av ansvaret i dessa processer. Klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald, bristande jämställdhet och växande hälsoklyftor är några av de problem som Region Dalarna behöver arbeta med för att bidra till en hållbar värld och ett hållbart Dalarna. I hållbarhetsprogrammet tydliggörs Region Dalarnas möjligheter att definiera och prioritera genomförandet utifrån egna förutsättningar, utmaningar och rådighet.

Kursen Ekologisk odling och hållbar livsföring är per definition själva sinnebilden för Region Dalarnas strävan att bli en hållbar region enligt de globala målen och Agenda 2030 där Kultur-och bildningsförvaltningens fokus på den sociala dimensionen av hållbarhet kommer att bli tongivande under den kommande planperioden. Det finns dock anledning att se över kursplanen och uppdatera ett koncept som 1978 var nyskapande och fräscht, men idag i vissa avseenden kan upplevas daterat. De fyra grundläggande behoven som kursen vilar på- mat, boende, kläder och gemenskap, har goda intentioner och kan utan problem översättas till de tre dimensionerna av hållbarhet som ligger till grund för de globala målen.

Kursmomenten bör kopplas till hållbarhetsbegreppet på ett genomtänkt sätt så att dessa tankar genomsyrar hela pedagogiken. Det kan gälla val av byggnadsmaterial och metoder eller utvärdering av behovet av nyproduktion. Begrepp som cirkulär ekonomi, återbruk och livscykelanalyser är viktiga.

Idéerna kring konsensusbeslut i stort och smått, kan vara förödande i en dysfunktionell grupp deltagare, där de med starkast vilja får igenom sina åsikter, medan de som inte orkar ger upp och kanske t.o.m. avslutar kursen. Den sociala dimensionen av hållbarhet bör uppvärderas i linje med Regionens intentioner.

Den i folkmun benämnda Skattungekursen är viktig, men den behöver uppdateras till innehåll och organisation för att på riktigt vara en utbildning där alla aspekter av hållbarhet kommer fram.

Kursens starka sidor enligt intervjuer och enkät

Kursen ligger helt rätt i tiden och borde ses som en fjäder i hatten för Region Dalarna gällande att följa Agenda 2030. Odlingsbiten är kursens starkaste sida, odlingsläraren har rykte om sig att vara ett levande lexikon och lärarna anses generellt mycket kunniga. Många är berättelserna om vad året i Skattungbyn gett för livet. ”Det finns kraft i byn och alla dess sammanhang.” För många blir det även en stark upplevelse att producera sina basbehov och inriktningen på självhushållning är viktig. Det är vanligt att få vänner för livet och att finna en partner. Vissa ser självstyrningen och bredden som styrkan, men inser också att det kan bli för splittrat.

De enkätfrågor/påståenden som rankas högst i enkätundersökningen är: Betydelsen för Orsa kommun, platsens betydelse, det demokratiska uppdraget, krav på socialt samspel, boendeformer samt kursen står sig i konkurrens med andra utbildningar.

Kursens svaga sidor enligt intervjuer och enkät

Den största kritiken gäller kursens balans mellan olika delar och brist på tydlighet. Kursen är för splittrad och måste renodlas och koncentreras. Ibland går det för fort fram för vissa deltagare eftersom de inte har de baskunskaper som förutsätts exempelvis när det gäller att hantera verktyg. Lärarna brinner för sina områden, vilket också gör att det sammanlagt kan bli för mycket. Alla kurser har inte tydlig planering med årshjul. Vissa bitar måste tas bort eftersom kursen är för stor för ett års studier. Snabba ändringar i planering och olika besked från olika lärare måste undvikas.

Flera säger att de inte var beredda på all gruppdynamik och långdragna konflikter.

Det är för få personer som gör det osynliga och monotona arbetet som städning, tvätt, målning o.s.v. och det styrs inte upp av lärarna som ibland även motarbetar varandra. Detta är kritik som framkommit från deltagare på senare tid.

Kursen kan klara några personer som inte kan bära sig själva men inte så många som det varit vissa år.

När lärare har semester måste ersättare finnas. När det finns ersättare har det hänt att de gett motsatta instruktioner gällande odlingen.

Det fungerar inte att byggkursen och fastighetsunderhållet ligger på olika personer. Byggdelen är för liten.

Ansvar gällande stiftelsens och folkhögskolans ekonomi får aldrig läggas på deltagarna på det sätt att gällande hyresöverenskommelser bryts.

De svagaste sidorna enligt enkätundersökningen är: Fördelningen av tiden, den ekonomiska hållbarheten, organisationen och arbetsfördelningen mellan stiftelsen och folkhögskolan. Se bilaga med diagram för styrkor och svagheter.

Förbättringsförslag från de intervjuade

Det finns önskemål om att lärarna har bättre koll på när vissa deltagare tar för lite eller för mycket ansvar. Slumpen och gruppens sammansättning avgör i för hög grad huruvida kursåret blir bra eller inte, därför behövs en kvalitets-säkring utifrån den aspekten.

Vissa anser att byggdelen har fått för lite utrymme på grund av konflikten. Det har inte riktigt funnits utrymme och förutsättningar att skapa en byggkurs från grunden för den nya byggläraren, vars önskan är att hämta pedagogiska moment både från fastighetsskötseln och nya projekt.

Det krävs en helhetssyn över kursen hos alla lärare och särskilt när man ska leda deltagarna i att inte ta på sig för mycket.

Kursens långa historia i byn är en styrka, men kan även vara en svaghet eftersom den kan konservera kursen så att den inte förändras med tiden. Relationerna mellan kursen, skolans ledning och stiftelsen måste förbättras och personalkonflikten måste lösas.

Antagningsprocessen måste ses över så att deltagarna orkar med kursen. En bättre struktur och en genomgående helhetstanke behövs på kursen samt en jämnare planering av aktiviteterna över året.

Gruppen måste få medbestämmande utifrån mognad och som ökas vartefter tiden går på kursen. Det är svårare att ta tillbaka delar av medbestämmandet om det inte fungerar.

Det finns en stark önskan om mer ekologiska och enklare boenden.

Fokus bör flyttas från produktion till social hållbarhet. Mer utbyte med byn önskas av vissa eftersom det ger hållbarhet på riktigt. Om kursen ska renodlas och timlärare tas bort måste andra fruktbara samarbeten med byns sammanhang odlas för att behålla denna viktiga dimension.

Andra förslag på kursinnehåll eller nya kurser från de intervjuade

Det finns förslag om att tillskapa ett projektår efter kursen som är mer självständigt och fördjupande, eventuellt i form av Yrkeshögskoleutbildning. Ett andra år har funnits tidigare och skulle kunna vara en lösning gällande fastighetsunderhåll och byggande om några valde att fördjupa sig inom den sektorn. Självhushållning på ett djupare plan (sylta, safta, stycka mm), djurhållning och permakultur är andra önskemål som skulle kunna passa för ett andra år.

Skogsträdgård ligger i tiden och skulle dra turister. Projektet kommer troligen igång redan i år i samarbete med stiftelsen. Vadmalen skulle kunna ligga som en separat kurs och över huvud taget skulle fler kurser kunna ges i textilt hantverk. Eller varför inte en allmän kurs med hantverksinriktning? Dessa förslag kanske också kan formas som ett andra år eller i samarbete med huvudskolan i Mora.

Kurs i Grön rehab skulle kunna bedrivas runt Prästgården. En förstudie finns utarbetad av en lärarna. Då kan de deltagare som väntat sig eller har mer behov av den typen av utbildning kunna styras dit. En sådan utbildning kanske ska bedrivas på halvtid eventuellt med samarbete med arbetsgivare, arbetsförmedling, försäkringskassa m.fl. Prästgården skulle överhuvudtaget kunna nyttjas mer.

Flera önskar en kurs i att bygga Tiny houses eller hus på hjul. När kursen gavs tidigare var söktrycket mycket stort. Timring är ett annat förslag och i så fall skulle en fortsättning kunna ges i Mora med den inriktning mot byggnadsvård som prövas där. En bättre byggkurs skulle göra kursen konkurrenskraftig anser vissa. Även kurs i byggnadsvård föreslås.

Trädgårdsmästarutbildning och odling som integrationsprojekt är andra förslag. Deltagargruppen är ganska homogen och en satsning på kolonilotter som en parallell verksamhet skulle kunna bredda gruppen av odlare i byn. Trädgårdsmästarutbildning saknas i Dalarna.

Friluftsliv, vildmarkskurs, energiomställning, levande landsbygd, hållbarhet kopplat till städerna, biodling, dans och folkmusik är andra förslag.

Vid kortkursen eller kurser som går på distans med samlingar i Skattungbyn skulle man kunna samarbeta med lokala entreprenörer såsom vandrarhemmet i Fredshammar och restaurangen vid slipstensmuseet. Lärcentrum i grundskolan i Skattungbyn är en resurs som kan utvecklas för distanskurser.

Utredningar med koppling till utvecklingen i Orsa och Skattungbyn

Tankesmedjan Kairos future skrev 2019 en utredning vid namn Morgondagens arbetsmarknad och kompetensförsörjning i Orsa. Där kategoriseras Orsa som naturbrukande och upplevelseskapare. Det som behövs är teknisk kompetens, upplevelsemakande, ledarskap och kärnvälfärdsyrken. Skogsnäring och upplevelsenäring är starka näringar och antalet sysselsatta inom byggsektorn växer mest.

Landskapsarkitekt Hanna-Louise Aasen beskriver i sin uppsats Nyckelparametrar för en levande landsbygd att mycket av det som krävs för en nyruralism finns i Skattungbyn och Kåre Olsson beskriver hur detta byggts upp i tidigare nämnda skrifter. Hanna-Louise Aasen konstaterar att arbetsmöjligheterna är mycket avgörande för en fungerande nyruralism. Med tanke på byggsektorns tillväxt i Orsa kan det vara en idé att utveckla byggkursen.

Intressant att notera är att de förslag som framkommit i de flesta fall är i linje med vad som kommer behövas på framtidens arbetsmarknad i Orsa.

Förslag för framtida inriktning, innehåll och organisation för kursen

Det finns många olika tänkbara scenarier. Här nämns alla förslag som framkommit under utredningens gång.

1. Stiftelsen fortsätter förvalta bostäderna men rollfördelningen tydliggörs ytterligare och en utförligare gränsdragningslista utformas mellan Region Dalarna och Stiftelsen Skattungeskolan. Regionfastigheter har erbjudit sig att hjälpa till att utforma gränsdragningsprocessen. Tydliggöranden behövs även runt deltagarnas åtaganden. Som det nu är förutsäts att man deltar i fastighetsskötseln men det är inget krav. Vad är obligatoriskt och en förutsättning för hyresnivån? Nuvarande fastighetsansvarige är anställd av folkhögskolan och ska gå i pension. Om det ska fortsätta som förut behöver en ersättare anställas eller frågan gällande den långsiktiga fastighetsplanen och deltagarnas medverkan i fastighetsunderhållet lösas på annat sätt. Grundläggande kurs i verktygshantering behöver ges i Mora eller Skattungbyn.

2. Mora folkhögskolas ledning fransäger sig rollen som mellanhand och vill därmed inte heller ha någon anställd med fastighetsansvar. Om så sker uppkommer nya frågeställningar. Kan stiftelsen hyra ut direkt till deltagarna? Detta har provats tidigare och medfört problem och mycket administration. Kan det finnas nya lösningar på detta? Vem ska ha fastighetsskötaransvaret framöver om folkhögskolan fransäger sig att ha en anställd med detta ansvar? Vilka ekonomiska konsekvenser skulle det medföra?

Om Stiftelsen Skattungeskolan frikopplas från Mora folkhögskola försvinner möjligheten att använda stiftelsens medel i byggkursen. Vilka byggprojekt har skolan då råd med? Deltagarnas inflytande i Stiftelsen har även gett möjlighet att satsa på nya idéer så som skogsträdgård.

3. Deltagarnas ökade intresse för ekologiska och enklare boenden skulle kunna ge en ny inriktning på boendefrågan. Området runt Prästgården kan utvecklas och boendet kan koncentreras dit. Man kan successivt bygga Tiny houses och ett gemensamt servicehus med kök, dusch, tvättmaskin osv. Detta skulle vara en successiv process där tillgångar från försäljning av stiftelsens nuvarande fastigheter kan användas. Andra sätt att finansiera detta måste också undersökas. Eventuellt skulle nybyggnationer kunna kombineras med att behålla något eller några av de närliggande fastigheterna och på så sätt kan flera olika boendalternativ erbjudas, vilket efterfrågats. Om man frångår kollektivt boende behöver man analysera hur det påverkar hela kursen.

4. Kursen i modifierad form flyttar till Mora. De gula flyglarna som nu är personalbostäder görs om till deltagarbostäder för kursen. Verkstäderna och

smedjan kan användas till hantverk, mark till odling finns. Detta skulle ge ekonomiska samordningsvinster och skolan skulle slippa agera hyresvärd till andra än deltagare på området i Mora. Odlingarna skulle berika miljön vid folkhögskolan och kanske bidra till köket. Troligen skulle denna variant av kursen locka andra deltagare.

5. Stiftelsen läggs ner och fastigheterna övergår formellt till Orsa kommun enligt stiftelsens stadgar. Det åligger då Orsa kommun att besluta vad som ska hända med fastigheterna. Ett troligt scenario är att de lämnas till byn att förvalta i annan form till exempel på samma sätt som grundskolan i Skattungbyn och övriga fastigheter som förvaltas av den ekonomiska föreningen. Samordningsvinster skulle kunna göras t.ex. med en gemensam fastighetsskötare. Det är oklart vad detta skulle ha för effekt på hyrorna och om deltagarna fortsatt kan ha fastighetsskötsel på schemat. Eventuellt skulle Ollars och Prästgården kunna övergå till Regionfastigheter men det kanske också är möjligt att dessa kurslokaler hyrs av folkhögskolan av någon annan som blir satt att förvalta dem. I denna process måste det även klargöras vad som ska hända med stiftelsens övriga tillgångar t.ex. redskap och maskiner som behövs för att driva kursen. Både Regionfastigheter och Orsa kommun har visat intresse för att hjälpa till i en sådan förändring, om den skulle bli aktuell. Att lägga ner en stiftelse är ingen enkel eller snabb sak. Kammarkollegiet och länsstyrelsen ska kopplas in.

6. Endast kursfastigheterna Ollars och Prästgården behålls i Skattungbyn och folkhögskolan hyr av stiftelsen eller den som tar över dem. Deltagarna får själva ansvara för att hitta boende. Stiftelsen startades pga. att det var mycket svårt att hitta boende och situationen är inte bättre idag. Så frågan är om kursen då får sökande. Bostadsbrist råder i Skattungbyn och de flesta vi intervjuat tror inte att deltagarna själva kan lösa bostadssituationen och att det därmed skulle bli svårt att driva kursen.

7. Endast Ollars och Prästgården behålls i Skattungbyn och folkhögskolan hyr av stiftelsen eller den som tar över dem. En satsning görs på att öka distansutbildningen samt kortare kurser på plats i samarbete med andra boendeuthyrare i Skattungbyn eller dess närhet. Ett samarbete skulle kunna utvecklas med Lärcentrum som är beläget i Skattungbyns grundskola.

8. Fastigheterna övertas av t.ex. Orsabostäder eller Regionservice. Regionfastigheter kan endast ansvara för lokaler. Enligt Regionfastigheter och Orsabostäders företrädare skulle detta medföra marknadsmässig hyror. Det går inte heller att reservera bostäder för kursdeltagarna. Om något står tomt så kommer det att hyras ut till någon annan hyresgäst som inte kan sägas upp för att det börjar en ny kurs.

9. Byte av inriktning till någon annan längre utbildning av de som föreslagits t.ex. Grön Rehab eller Trädgårdsmästarutbildning. Någon av de ovanstående lösningarna på boendefrågan tillämpas i så fall.

Värt att notera: Om boendena hyrs ut av någon som skolan inte har inflytande över förloras möjligheten att ha nolltolerans mot alkohol och droger i boendena.

Sammanfattning av tydliga tendenser utifrån källmaterialet

Kursen Ekologisk odling och hållbar livsföring har enligt utvärderingar fått gott betyg de senaste fem åren och utbildningen har ett gott rykte. Trots att detta har det framkommit en rad förslag på förbättringsåtgärder från deltagare, lärare och skolledning.

Det kan vara intressant att stärka kursens profil och varumärke för att få rätt deltagare samt se över kursbeskrivningen. Även antagningsprocessen bör ses över så att blivande deltagare antas till en kurs som passar deras förväntningar och förutsättningar.

Bostadsfrågan för deltagare måste få en långsiktig lösning.

Kursens beslutsprocesser behöver utvärderas och större ansvar måste tas för att fattade beslut efterlevs. Bättre samplanering med kursens lärare på Skeriol skulle ge en mer sammanhållen kurs.

Diskussioner bör föras för att hitta en balans mellan det egna ansvaret för bildningsresan och behovet av tydliga mål.

En av de viktigaste slutsatserna är att en större tydlighet önskas.

Tydlighet gällande:

- kursens innehåll och upplägg
- organisation och rollfördelning
- gränsdragning mellan Stiftelsen Skattungeskolan och Mora folkhögskola/Region Dalarna
- mål och röd tråd i utbildningen
- uppdatering av hållbarhetsbegreppet i kursen
- deltagarnas åtagande t.ex. gällande fastighetsunderhåll
- vad kursen kräver i arbetsinsats
- vad kursen kräver gällande demokrati, möten och gruppdynamik
- vad som är förutbestämt och i vilka frågor deltagarna kan bestämma eller påverka
- kostnader för material och studiebesök.

Ekonomi är en annan stor fråga. Generellt är särskilda kurser dyrare än allmänna kurser på en folkhögskola, men som rektor är det ändå svårt att försvara 1,2 miljoner i skillnad mellan intäkt och utgift. En annan kurs av stor vikt vid Mora folkhögskola har fått extra anslag för att kunna drivas. Om kursen Ekologisk odling och hållbar livsföring anses särskilt viktig för bygden och för Regionen, bör man ställa nedanstående frågor och eventuellt

tilldela kursen extra anslag.

- Har även denna kurs så stor betydelse för Regionen att den är värd ett extra bidrag?
- Vilka åtgärder kan göras för att minska kostnaderna eller öka intäkterna?

Deltagarna bör avlastas ansvar för vissa saker såsom:

- orättvis fördelning av tråkiga eller monotona sysslor
- Stiftelsens/folkhögskolans ekonomi
- periodvis orimlig arbetsbörda.

Ledningen och/eller elevvårdsteam bör finnas vid lärarnas sida vid:

- svåra situationer med deltagare
- svåra konfliktsituationer
- i utvecklings- och vägvalsfrågor.

Slutord

Det har varit både intressant och lärorikt att genomföra alla intervjuer med engagerade nuvarande och före detta deltagare, lärare, skolledning och stiftelserepresentanter. Det är många insiktsfulla och kloka tankar som framkommit i intervjuer och enkätsvar. Utredningen har tydligt påvisat betydelsen för bygden och Orsa kommun. Kursen var när den startades långt före sin tid men nu ser vi att den behöver vässas gällande hållbarhetsbegrepp och kursinnehåll för att möta konkurrensen och tidens problem och frågeställningar. Den sociala hållbarheten bör lyftas. En lösning gällande det ekonomiska resultatet samt ett beslut gällande deltagarbostädernas förvaltning behövs också. Vi hoppas att denna utredning är till hjälp för att fatta kloka beslut gällande framtida inriktning för kursen Ekologisk odling och hållbar livsföring.

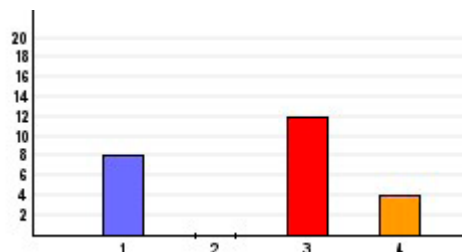

BILAGA, enkät

FRÅGA 1

Tycker du att nuvarande kursinnehåll är bra?

■ (1) Ja	8	33,3%
■ (2) Nej	0	0%
■ (3) Delvis	12	50%
■ (4) Vet ej	4	16,7%

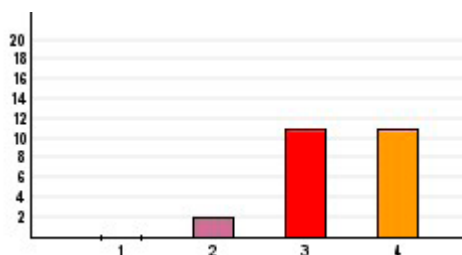

Huvudbudskapet bland kommentarerna är att kursen behöver struktureras upp, förtydligas och rensas. Mindre tid på grupprocesser och mer tid på den praktiska kunskapsöverföringen. Minska arbetsbelastningen och ansvaret som ligger på deltagarna.

FRÅGA 2

Tycker du att kursens fördelning av tiden mellan de olika ämnena eller kursmomenten är bra?

■ (1) Ja	0	0%
■ (2) Nej	2	8,3%
■ (3) Delvis	11	45,8%
■ (4) Vet ej	11	45,8%

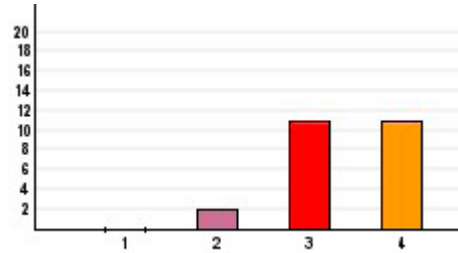

Odlingen har en plan över året och följer odlingsåret, men även andra kurser behöver ha en årsplanering. Då får man överblick och kan se att det inte blir för mycket eller för lite sammantaget under vissa perioder. Odlingen tar för mycket tid i förhållande till andra moment, men samtidigt finns för lite tid att ta vara på skörden. Bygg- och fastighetsunderhållsmomenten som genomförs måste ha en pedagogisk tanke bakom sig. Det får inte bara bli monotont arbete utan kunskapsinslag. Gärna mer tid till omställning.

FRÅGA 3

Tycker du att kursens fördelning av tiden mellan de olika ämnena eller kursmomenten är bra?

(1) Ja	0	0%
(2) Nej	2	8,3%
(3) Delvis	11	45,8%
(4) Vet ej	11	45,8%

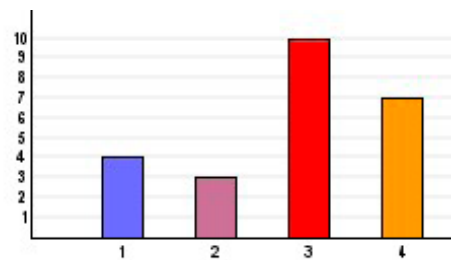

Ett förtydligande behövs så att alla förstår att det inte är en Grön rehabkurs och att man förväntas ta eget ansvar för sin lärprocess. Det är mycket mer fokus på möten och konsensusbeslut än vad som framgår av beskrivningen. Hållbarhet handlar inte bara om att lära sig nya saker man måste lära sig av med saker också. Den aspekten togs inte upp mycket. Kopplingen mellan kursmomenten och hållbarhet behöver bli tydligare. Kursplanerna behöver förtydligas.

FRÅGA 4

Tycker du att kursens nuvarande organisation är bra?

(1) Ja	4	16,7%
(2) Nej	3	12,5%
(3) Delvis	10	41,7%
(4) Vet ej	7	29,2%

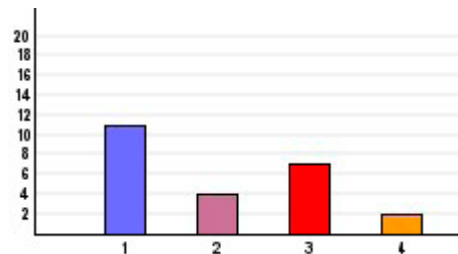

Det finns brister i kommunikationen och ansvarsfördelningen. Gäller mellan och inom alla dessa grupper lärarkåren, stiftelse, folkhögskolans ledning och deltagare. Gruppen måste tilldelas självbestämmande utifrån mognad och stöd behövs i gruppdynamiken. Den sociala hållbarheten måste få ökat fokus.

FRÅGA 5

Tycker du att nuvarande boendeform för deltagarna är bra?

(1) Ja	11	45,8%
(2) Nej	4	16,7%
(3) Delvis	7	29,2%
(4) Vet ej	2	8,3%

Fint och lyxigt boende på landet, men enklare mer ekologiskt boende efterfrågas också. Med utedass tar man vara på näringen. Ett enklare boende tar mer tid och mindre tid kan läggas på kursen i övrigt. Andra tycker att underhåll och skötsel är mycket eftersatt.

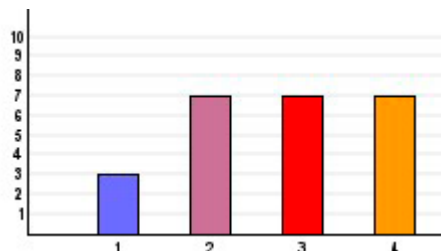
Bra om kursboendet är geografiskt samlat med tanke på sammanhållningen. Billigt, kollektivt och nära är bra.

Från folkhögskolans lednings perspektiv är nuvarande lösning inte bra.

FRÅGA 6

Tycker du att nuvarande organisation gällande arbetsfördelning mellan Stiftelsen Skattungeskolan och kursen/Mora folkhögskola fungerar bra?

■ (1) Ja	3	12,5%
■ (2) Nej	7	29,2%
■ (3) Delvis	7	29,2%
■ (4) Vet ej	7	29,2%

På grund av att deltagarrepresentanterna byts ut varje år och det inte finns en rutin för överlämnandet är inflytandet försumbart. En tydlighet behövs gällande ansvarsfördelning och ekonomi.

Det finns problem med konflikter och bristande kunskaper gällande fastighetsförvaltning och långsiktigt planerande. Även rollen som hyresgäst som Mora folkhögskolan har innebär vissa åtaganden som skolans ledning helst vill slippa.

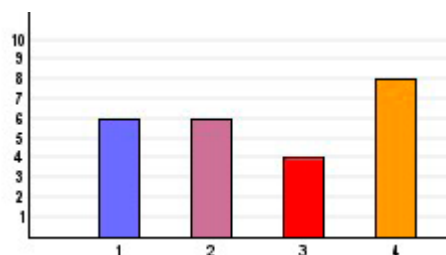
Stiftelsen upplevs av vissa som toppstyrd, av andra som en möjlighet att förverkliga idéer t.ex. i form av en skogsträdgård.

Kommunikation och framförhållning behövs. Det är givande att få lära sig att ta hand om ett hus.

FRÅGA 7

Tycker du att Stiftelsen Skattungeskolan är en förutsättning för att bedriva kursen?

■ (1) Ja	6	25%
■ (2) Nej	6	25%
■ (3) Delvis	4	16,7%
■ (4) Vet ej	8	33,3%

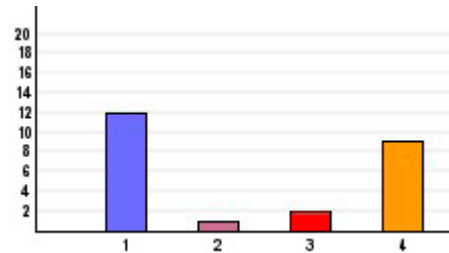

Boendena är kanske en förutsättning men inte stiftelsen. Jag ser ingen annan lösning än stiftelsen. Det krävs personer i stiftelsen som kan förvaltning. Det berikar kursen att bo tillsammans. Stiftelseformen är bra om vissa saker förbättras så som kommunikation och förtydligad rollfördelning.

FRÅGA 8

Tycker du att kursen står sig i konkurrensen i jämförelse med liknande kurser?

■	(1) Ja	12	50%
■	(2) Nej	1	4,2%
■	(3) Delvis	2	8,3%
■	(4) Vet ej	9	37,5%

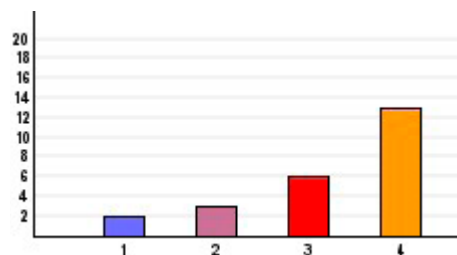
Mest liknar den Kretsloppskursen i Sunne, men i jämförelse är kursen i Skattungbyn mer ostrukturerad och har fler grupprocesser. En tydligare inriktning behövs mot t.ex. självhushållning eller odling.

Kursen är unik och det är platsen och historien man ska bygga den på. Profileringen kan bli tydligare.

FRÅGA 9

Tycker du att kursens nuvarande budget dvs kostnaden för kurslokalshyror, löner, läromedel och övriga kostnader ligger på en bra/hållbar nivå?

■	(1) Ja	2	8,3%
■	(2) Nej	3	12,5%
■	(3) Delvis	6	25%
■	(4) Vet ej	13	54,2%

Kursen har högre lärartäthet än andra kurser och timlärare kan tas bort.

Man kan bo enklare men det tar tid att ändra det.

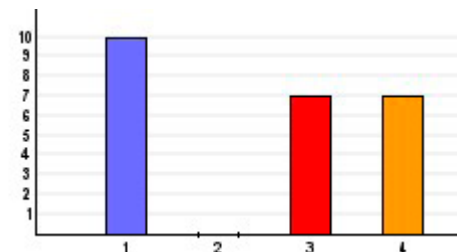
Resurser behövs till verkstad och kurslokaler.

Ansvar för stiftelsens och skolans ekonomi gällande hyresintäkterna ska inte läggas på deltagare.

FRÅGA 10

Ger kursen en bra inblick i vad hållbarhet innebär (ekonomiskt, socialt och ekologiskt)?

■	(1) Ja	10	41,7%
■	(2) Nej	0	0%
■	(3) Delvis	7	29,2%
■	(4) Vet ej	7	29,2%

Hållbarhetsfokuset kan vidgas från det lilla till ett större perspektiv.
Hållbarhetsperspektivet måste knytas starkare till allt vi gör. Mer reflektion runt detta behövs.

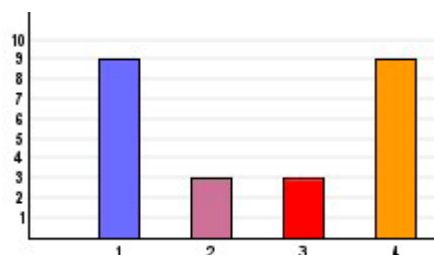
Mycket engagerade lärare! Många bra diskussioner under året.

Sociala och hälsoaspekter måste också belysas och en bra början är att få till en bra och tydlig organisation. Den sociala hållbarheten måste lyftas och detta perspektiv måste finnas med i antagningsprocessen.

FRÅGA 11

Ligger kursens krav, vad gäller fysiskt arbete, för deltagarna på en bra/hållbar nivå?

■ (1) Ja	9	37,5%
■ (2) Nej	3	12,5%
■ (3) Delvis	3	12,5%
■ (4) Vet ej	9	37,5%

För tungt för vissa, men främst är det samarbetet som falerat. Om alla kommit 80 % av tiden så hade det inte varit något problem.

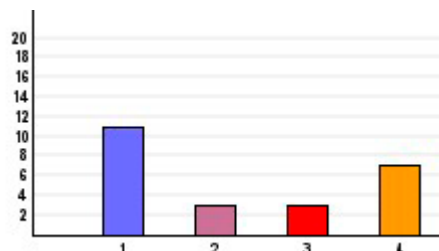
Krävande under skördeperioden på hösten.

Härligt med fysiskt arbete!

FRÅGA 12

Ligger kursens krav, vad gäller socialt samspel, på en bra/hållbar nivå?

■ (1) Ja	11	45,8%
■ (2) Nej	3	12,5%
■ (3) Delvis	3	12,5%
■ (4) Vet ej	7	29,2%

Många som söker sig till kursen har mycket i bagaget.

Det blir för mycket diskussioner när besluten ska tas i konsensus. Vissa ger upp.

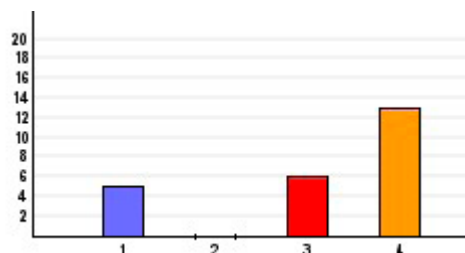
Det är utmanande men givande på sikt att lära sig handskas med andra människor som har en annan verklighetsbild.

Det kan vara svårt att undervisa deltagarna i hantverk när de är i Mora eftersom de är vana vid en friare undervisning.

FRÅGA 13

Ligger kursens krav på lärarnas tillgänglighet på en bra/hållbar nivå?

(1) Ja	5	20,8%
(2) Nej	0	0%
(3) Delvis	6	25%
(4) Vet ej	13	54,2%

De måste ta mer ansvar för närvaro, arbetsfördelning och att beslut efterföljs.

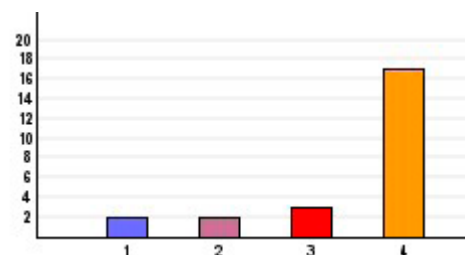
Att jobba på kursen är en livsstil. Förväntan att ta hand om sociala bitar utanför arbetstid är för stor på lärarna.

För det mesta är lärarna tillgängliga när man behövt det. Jag har alltid känt att det går att höra av sig.

FRÅGA 14

Ligger lärarnas arbetsbelastning på en bra/hållbar nivå?

(1) Ja	2	8,3%
(2) Nej	2	8,3%
(3) Delvis	3	12,5%
(4) Vet ej	17	70,8%

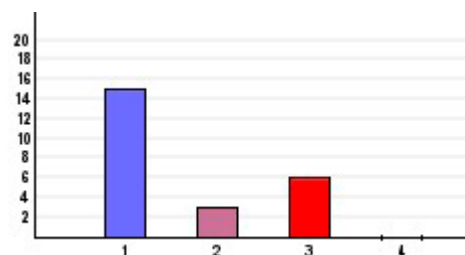
Mer tid för planering behövs speciellt när man har en ny kurs. Arbetsbelastningen är ojämn över året. Lärarna har blivit bättre på avlasta varandra.

Kursföreståndare kan få det tufft periodvis och särskilt när det är många sociala processer på gång bland deltagarna.

FRÅGA 15

Har platsen, Skattungbyn, betydelse för att kursen ska bli bra?

(1) Ja	15	62,5%
(2) Nej	3	12,5%
(3) Delvis	6	25%
(4) Vet ej	0	0%

Platsen är kursen på något vis. Invånarna öppnade ögonen på mig.

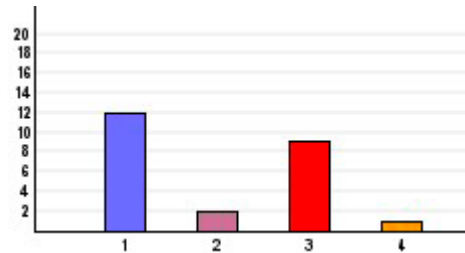
Det finns en uppbyggd organisation och massor med möjligheter. Här finns kunskap och lokal förvaltning.

Platsen är levande och vacker.

FRÅGA 16

Har det kollektiva boendet betydelse för behållningen av kursen?

(1)	Ja	12	50%
(2)	Nej	2	8,3%
(3)	Delvis	9	37,5%
(4)	Vet ej	1	4,2%

Inget måste men ger mycket erfarenhet och möjlighet i det kollektiva ansvaret, personlig utveckling och dessutom i de sociala samspekskraven.

Att bo och leva tillsammans med andra människor är grund för att skapa hållbarhet.

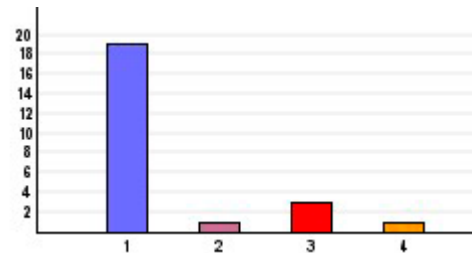
Ta hand om fastigheter görs bäst kollektivt.

Det passar inte alla så alternativ bör finnas. En del behöver mer egentid.

FRÅGA 17

Har kursen betydelse för en positiv utveckling i Orsa kommun?

(1)	Ja	19	79,2%
(2)	Nej	1	4,2%
(3)	Delvis	3	12,5%
(4)	Vet ej	1	4,2%

Levande landsbygd och befolkningsökning

Rikt kulturliv, friluftsliv och politiskt engagemang

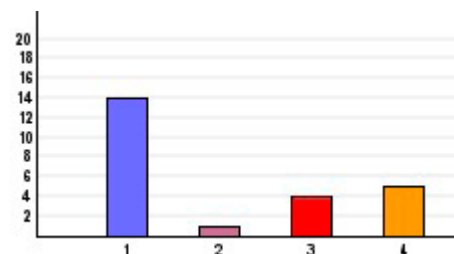
Skola, affär och bensinmack

Kompetensförsörjning till kommunen. Att attrahera kompetens till kommunen handlar inte bara om att exploatera mark för strandnära tomter utan en satsning på ekologiskt jord- och skogsbruk skulle vara en bättre lösning.

FRÅGA 18

Fullföljs folkhögskolans demokratiska uppdrag inom kursen?

(1)	Ja	14	58,3%
(2)	Nej	1	4,2%
(3)	Delvis	4	16,7%
(4)	Vet ej	5	20,8%

Det kan bli överdemokratiskt på kursen med alla grupprocesser. Mer stöd behövs i gruppdynamiken.

Jag hade önskat att mindre ansvar på deltagarna för att komma fram till beslut.

I stiftelsen styr de som är mest insatta. Det blir en skevhet i och med att deltagarrepsentanterna byts ut.

Kursen är mitt i prick folkhögskola.

Bland lärarna fungerar inte demokratin för närvarande.

FRÅGA 19

Vilken fråga har vi inte ställt, men borde ha ställt?

Nog har den en framtid allt som årslång kurs.

Kursen är otroligt bra men har mycket potential att bli bättre. Både inom det sociala, politiska och ekonomiska hållbarhetsbegreppet. Även i samverkan mellan stiftelse och kursen.

Jag är verkligen tacksam för att jag fick delta i kursen, kursen har verkligen betytt mycket för mig. Jag har lärt mig väldigt mycket och det är väldigt bra lärare, men tycker ändå att kursens ambitionsnivå i förhållande till självförsörjning och hållbar livsföring kunde revideras mycket.

Tack

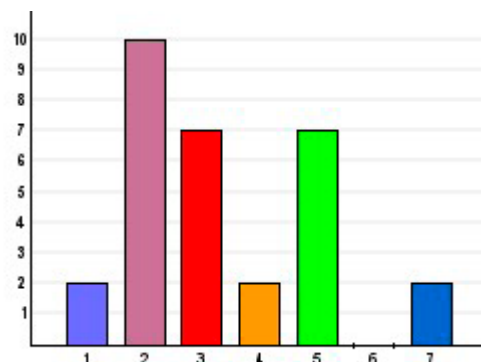
-

Tack för detta. Jag hoppas ni kan se vikten av att kursens existens har en stor betydelse för denna byn och andra närliggande byar, och att här finns kunskap och historia bevarad som jag hoppas kommer fortgå att förmedlas till alla som vill!

FRÅGA 20

Fyll i alla alternativ som stämmer

	(1) Jag är deltagare	2	8,7%
	(2) Fd deltagare	10	43,5%
	(3) Lärare	7	30,4%
	(4) Skolledare	2	8,7%
	(5) Styrelsemedlem eller fd styrelsemedlem i stiftelsen	7	30,4%
	(6) Vill ej uppge	0	0%
	(7) Annat	2	8,7%

BILAGA, intervjufrågor

1. Vilka är de starka och svaga sidorna med kursen?
2. Vilka förslag till förändring gällande kursinnehåll har du för framtiden?
3. Vilka tankar har du gällande synen på hållbarhetsfrågor i kursen?
4. Vilken modell föreslår du för förvaltning och underhåll av fastigheterna?
5. Hur ser du på ansvarsfördelningen mellan stiftelse och folkhögskola gällande lokaler och deltagarbostäder?
6. Hur ska hyressättningen gå till?
7. Vilka förslag har du gällande ekonomin?
8. Hur har Skattungbyn och Orsa kommun påverkats av kursens existens?
9. Vilka söker sig till kursen?
10. Har det förändrats över åren?
11. Har du andra förslag på utbildningar att förlägga i Skattungbyn?
12. Skulle nuvarande kurs, ekologisk odling och hållbar livsföring kunna bedrivas på annan plats?
13. Vilka frågor gällande ansvarsfördelning måste klargöras för att underlätta för ledning, lärare, deltagare och stiftelse?

Region Dalarna – Kultur & bildning, Box 712, 791 29 Falun

Besöksadress: Myntgatan 2, Falun

www.regiondalarna.se